

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z powództwa T. T.
przeciwko P. spółka jawna z siedzibą w W.
o odszkodowanie za okres obowiązywania zakazu konkurencji,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
października 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego we
Wrocławiu
z dnia 1 czerwca 2023 r., sygn. akt VIII Pa 98/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od P. spółka jawna z siedzibą w W. na rzecz T. T.
kwotę 1.350,00 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych, wraz z
odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

Pozwem z 22 grudnia 2021 r. powód T. T. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od strony pozwanej P. sp.j. z siedzibą w W. kwotę w wysokości 48.359,56 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie szczegółowo wskazanymi w pozwie.

Wyrokiem z 6 maja 2022 r. (sygn. akt IV P 1990/21), Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w sprawie z powództwa T. T. przeciwko P. sp.j. w W. o odszkodowanie za okres obowiązywania zakazu konkurencji:

I. zasądził od strony pozwanej P. sp.j. z siedzibą w W. na rzecz powoda T. T. kwotę 48.359,56 zł brutto tytułem odszkodowania za powstrzymanie się od prowadzenia przez powoda działalności konkurencyjnej wobec strony pozwanej w okresie od 5 stycznia 2020 r. do 31 maja 2021 r. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi:

- od kwoty 2.844,68 zł od 5 lutego 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 marca 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 7 kwietnia 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 maja 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 czerwca 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 7 lipca 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 września 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 6 października 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 listopada 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 lutego 2021 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 marca 2021 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 7 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 maja 2021 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.844,68 zł od 5 czerwca 2021 r. do dnia zapłaty;

II. zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

III. nakazał stronie pozwanej uiścić rzecz Skarbu Państwa -Sądu Rejonowego dla Wrocławia - Śródmieścia we Wrocławiu kwotę 2.418 zł tytułem opłaty sadowej od pozwu, od której uiszczenia powód był zwolniony z mocy ustawy;

IV. wyrokowi w punkcie I nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 12.034,10 zł brutto.

Po rozpoznaniu apelacji P. sp.j. z siedzibą w W. od powyższego wyroku Sąd Okręgowy we Wrocławiu VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem

z 1 czerwca 2023 r. (sygn. akt VIII Pa 98/22), oddalił apelację (pkt I wyroku) oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd I instancji przeprowadził wnikliwe i wszechstronne postępowanie dowodowe, dokonał niewadliwych ustaleń stanu faktycznego sprawy zgodne z zebrany materiał dowodowy, wyprowadził z powyższych ustaleń słuszne wnioski, które doprowadziły Sąd do prawidłowego rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu Okręgowego postanowienia na które powołuje się strona apelująca nie stwarzają samoistnej podstawy dla kreowania obowiązku wyrażenia oświadczenia woli, a jedynie określają procedurę zawarcia umów w wykonaniu obowiązku, którego źródłem są określone stosunki materialnoprawne wynikające z przepisów ustawy, stwarzającej podstawę do wystąpienia z takim żądaniem. Zdaniem Sądu odwoławczego, strona pozwana w świetle postanowień § 5 ust. 1 i 2 umowy, pozostawała wolna nie tylko od obowiązku wskazania przyczyny złożenia oświadczenia o zwolnieniu z zakazu konkurencji, ale również wykazania spełnienia przesłanek do zwolnienia. Uznanie § 5 umowy o zakazie konkurencji za klauzulę odstąpienia od umowy pozostawałoby w całkowitej sprzeczności z instytucją odstąpienia. Przedmiotowe postanowienie umowny w istocie nosi w sobie cechy charakterystyczne dla wypowiedzenia, jednak zdaniem Sądu brak było podstaw do jego zastrzeżenia z uwagi na niewskazanie przez strony okoliczności mogących uzasadniać ustanie zakazu konkurencji. Sąd Okręgowy w pełni podzielił stanowisko judykatury, szeroko zaprezentowane przez Sąd I instancji, zgodnie z którym były pracodawca nie może uwolnić się od zobowiązania zapłaty odszkodowania twierdząc, że byłego pracownika przestał obowiązywać zakaz konkurencji.

W skardze kasacyjnej z 15 września 2023 r. pełnomocnik pozwanej spółki zaskarżył w całości prawomocny wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu, zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, tj.:

- art. 65 k.c. w związku z art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p. - wobec faktu, że Sąd Okręgowy dokonując wykładni postanowień umowy niezasadnie nie zastosował art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny wg swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się

właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego oraz uznanie, iż w umowie o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy z 6 września 2019 r. strony nie przewidziały możliwości zwolnienia pracownika z obowiązku przestrzegania zakazu konkurencji na skutek jednostronnego oświadczenia woli pracodawcy, z jednoczesnym zwolnieniem pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania oraz przyjęcie za prawidłowe twierdzenie powoda zawarte w odpowiedzi na apelację, że w sytuacji, kiedy umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy zaczęła obowiązywać, jedynym środkiem powodującym unicestwienie umowy jest jej wypowiedzenie;

- art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez błędną wykładnię § 5 umowy z 6 września 2019 r., w oderwaniu od § 3 ust. 1 umowy, zgodnie z którym odszkodowanie przysługuje, jeśli pracodawca nie skorzysta z uprawnienia wynikającego z § 5 umowy, chociaż te postanowienia umowne należało analizować łącznie;

- art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez błędną wykładnię § 5 umowy z 6 września 2019 r. i stwierdzenie, że postanowienie jest niedookreślone i nie daje podstaw do uwolnienia się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania, choć z łącznej analizy § 3 ust. 1 i § 5 umowy jednoznacznie wynika, że strony zawierając umowę zgodnie zastrzegły, iż odszkodowanie nie będzie przysługiwać, jeśli skarżąca złoży oświadczenie o zwolnieniu z zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy;

- art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez błędną wykładnię § 3 i § 5 umowy z 6 września 2019 r. i stwierdzenie, że postanowienia umowy nie przewidują żadnych okoliczności, których zaistnienie dałoby skarżącej prawo do złożenia oświadczenia o zwolnieniu pracownika z zakazu konkurencji i uwolnienie się od obowiązku wypłaty odszkodowania, choć umowa nie przewiduje takiego obowiązku po stronie pracodawcy;

- art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez błędne przyjęcie, że oświadczenie skarżącej z 7 stycznia 2020 r. (złożone w pierwszym dniu roboczym po rozwiązaniu umowy o pracę), doręczone powodowi przez operatora pocztowego 13 stycznia 2020 r., złożone na podstawie § 5 umowy nie zwolniło skarżącej z obowiązku wypłaty odszkodowania, choć z postanowienia § 3 ust. 1 umowy z 6

września 2019 r. jednoznacznie wynika, iż odszkodowanie przysługuje z zastrzeżeniem nie skorzystania przez pracodawcę z uprawnienia wynikającego z § 5 umowy;

- art. 101² § 2 k.p. w związku z art. 101¹ § 1 k.p. poprzez błędne przyjęcie, że przywołane normy prawne stanowią podstawę do zasądzenia odszkodowania, choć strony na zasadzie swobody kontraktowania zastrzegły w umowie możliwość zwolnienia powoda z zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy z jednoczesnym zwolnieniem skarżącej z obowiązku wypłaty odszkodowania.

Podnosząc powyższe zarzuty strona skarżąca wniosła o: uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu w całości i na zasadzie art. 398 k.p.c. rozstrzygnięcie, co do istoty sprawy poprzez zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu z 6 maja 2022 r. o sygnaturze akt IV P 1990/21 w części dotyczącej kwoty 47.506,18 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania za obie instancje i zwrot kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi z pozostawieniem mu do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca podniosła, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W ocenie skarżącej Sąd Okręgowy oddalając apelację naruszył przepisy prawa materialnego, głównie przepis art. 65 k.c., co skutkowało wydaniem nieprawidłowego orzeczenia, niezgodnego z aktualną linią orzecniczą Sądu Najwyższego. Rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę zasady swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p., zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść i cel nie sprzeciwiały się właściwości stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Sąd odwoławczy rozpoznając apelację nie ocenił jaki był zgodny zamiar stron i cel postanowień § 3 ust. 1 i § 5 umowy z 6 września 2019 r., a wykladnia

językowa i logiczna wskazują, że dla takiej oceny postanowienia § 3 i § 5 umowy należało interpretować łącznie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik powoda wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony powodowej nie kwalifikuje się do przyjęcia.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Strona skarżąca, formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Należy więc przypomnieć, że w motywach wniosku opartego na tej przesłance przedsądu powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Strona skarżąca nie uzasadniła w sposób prawidłowy istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu. Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie stanowi jedynie polemikę z ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sądy powszechne oraz oceną prawną przez nie przeprowadzoną.

Wskazać także należy, że Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się problematyką podniesioną przez stronę skarżącą, ostatnio chociażby w wyroku z 12 czerwca 2024 r. (II PSKP 52/22, LEX nr 3735931). Sąd Najwyższy podkreślił w uzasadnieniu wyroku, że umowa o zakazie konkurencji, po ustaniu stosunku pracy, ma charakter odpłatny. Prawodawca chroni świadczenie należne pracownikowi. Wynika to z art. 101² § 3 k.p., w którym to przepisie określona została jego gwarancyjna wysokość. Natomiast z art. 101² § 2 k.p. wynika jednoznacznie, że świadczenie pracownika (zakaz konkurencji) przestaje obowiązywać przed ustaniem umowy, w razie ustania przyczyn uzasadniających taki zakaz lub niewywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania. Oznacza to, że ziszczenie się tych przesłanek dotyczy tylko zobowiązania, które wziął na siebie pracownik i oznacza zwolnienie pracownika z obowiązku powstrzymania się od prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy, a nie zobowiązania pracodawcy do zapłaty umówionego odszkodowania. Sąd Najwyższy powołał się przy tym na wyrok z 8 lipca 2020 r. (II PK 219/18, Legalis nr 2490696) przyjmując, że według ustawodawcy pracownik zachowuje prawo do odszkodowania także wówczas, gdy zatrudniający nie wywiązuje się ze swego obowiązku oraz gdy świadczenie pracownika straciło dla niego znaczenie. Reguła ta ma charakter wiążący, nie można jej zmienić w drodze postanowień umownych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczono oczywiście możliwość wprowadzenia do umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy warunku rozwiązującego - w postaci ustania przyczyny uzasadniającej zakaz konkurencji (wyrok Sądu Najwyższego z 12 lutego 2004 r., I PK 398/03, OSNP 2005, nr 1, poz. 5). W świetle art. 89 k.c. ustanie skutków czynności prawnej można uzależnić od zdarzenia przyszłego i niepewnego. Zgodnie zaś z art. 90 k.c. ziszczenie się warunku nie ma mocy wstecznej, chyba że inaczej zastrzeżono. Pojawił się co prawda pogląd, że strony mogą w umowie o zakazie konkurencji z góry postanowić, iż zwolnienie pracownika z zakazu konkurencji, spowodowane ustaniem przyczyn uzasadniających taki zakaz, wywoła skutek w postaci wygaśnięcia umowy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2018 r., II PK 171/17, Legalis nr 1823961), jednak nie może oznaczać to automatyzmu i braku indywidualnego podejścia do każdej rozpoznawanej sprawy. Decydująca bowiem powinna być wola

stron każdej umowy, którą należy uwidocznic, dokonując wykładni każdej konkretnej umowy o zakazie konkurencji – przez pryzmat pozostawania postanowień umownych w zgodzie z zasadami prawa pracy.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2, w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[ał]